

MONUMENTA INEDITA
RERUM GERMANICARUM
PRAECIPUE
BREMENSIIUM.

Ungedruckte,

zur

Sistorie

des Landes/ und der Stadt

Bremen,

auch angränzender Dörfer;
gehörige

Nachrichten/ Documente/

und

Urkunden/

gesammelt, und nun zuerst ans Licht gestellt
von

Jo hann Vogt,

Pastor am Königl.ichen Dom in Bremen.

Des zweiten Bandes fünftes Stück.

B R E M E N,

Gedruckt in der Jani und Meierschen Buch-
druckerei, 1763.

MONUMENTA INEDITA

REPERTA GERMANICARUM

PRÆFATIO

BREMENSESIUM

Ingebrachte

und

Stift

des Landes und der Stadt

Stettin

aus dem Archiv der Stadt

entnommen

Stettin, Stettin

und

Stettin

Stettin, Stettin

und

Stettin

Stettin, Stettin

Stettin, Stettin

Stettin, Stettin

Stettin, Stettin

Stettin, Stettin

MONUMENTA INEDITA

Historiarum

GISELBERTI

ARCHIEPISCOPI

Bremensis

ILLUSTRANTIA.

Vorbericht.

Von Erzbischof Hildebold haben wir XII. vorher nie gedruckte Urkunden im IIIten Stück des zweiten Bandes mitgetheilet. Nach der Zeit hat der ungemein fleißige und um die Geschichte dieser Herzogthümer hochverdiente Herr General Superintendent PRATJE im VIten Band der Herzogthümer Bremen und Verden p. 66. 67. abdrucken lassen HILDEBOLDI Archiep. Brem. Privilegium Civitati Stadenf. concessum A. 1259.

de jure

monetandi Consulibus & Burgensibus Civitatis Stadenfis concessio. A. 1272.

Und mir ist noch bekannt worden.

HILDEBOLDI Archiep. Bremens. Confirmatio super Neo-Monasterii constitutione de Eleomofinis Ægrotantibus conferendis A. 1263.

v. de WESTPHAL. II. p. 44.

Hildebolds unmittelbarer Nachfolger war Giselbertus. Denn ob zwar von einigen Gerhard von der Lippe, Probst der Bremischen Kirche, zum Erzbischof vorgeschlagen worden; So vereinigten sich doch nachmahls die Stiffts Herren zu Bremen und wählten einhellig des verstorbenen

storbenen Hildebolds Mutter Schwester Sohn, Giselbertum einen Grafen von Brunchorst, welcher von A. 1274. bis 1307. der Bremischen Kircher wohl vorgestanden. Es wird zwar so wohl in der Historia Archiepiscoporum Bremensium apud Lindenbrog p. 115. als auch von Joh. Kennern und andern das 1306. Jahr als das Sterbe-Jahr unsers Giselberti angegeben; Daß Er aber den 25ten May 1307. annoch gelebet habe, erhellet aus einer bey Staphorst befindlichen Urkunde von diesem Jahr.

Nur sind verschiedene bereits gedruckte Urkunden von Ihm bekannt; Nahmentlich:

I. GISELBERTI Archiepiscopi *Bremensis* diploma conferens proprietatem terræ in *Bardenflets*. A. 1277.

v. Monum. inedit. R. Brem. T. II. p. 34.

II. - - - Charta super proprietatem bonorum in *Mercele* & *Villa Borch* sitorum. A. 1277.

l. c. p. 86.

III. - - - Conventio super Advocatiam in *Leda*. A. 1277.

l. c. p. 88.

IV. - - - Charta super decimam in *Vthlede*, quam *Henricus*, dictus de *Brema*, vendidit. A. 1277.

loc. cit. p. 89.

V. - - - Diploma Præposito & Conventui in *Novo Monasterio* datum,

continens sententiam Synodi Bremensis de modio in colligendis decimis. A. 1277.

de WESTPHAL. T. II. p. 47.

VI. GISELBERTI Archiepiscopi Brem. Charta compositionis super Advocatiam quadrantis in *Katrepele*. A. 1278.

VOGT Monum. T. II. p. 91.

VII. - - - - Diploma restituens loca a civibus in *Trupa* injuste occupata. A. 1278.

l. c. p. 92.

VIII. - - - - Diploma, quo Sanctimonialibus confirmat omnia jura & Privilegia Antecessorum. A. 1280.

v. PRATJEN Br. & Verd. IV. p. 33.

IX. - - - - Diploma, quo bona universa Ecclesiæ in *Osterholte* ab omni Advocatia liberat. A. 1280.

v. PRATJEN. l. c. p. 38.

X. - - - - Sententia Synodalis de Crimine perjurii & Usurarum. A. 1281.

v. de WESTPHAL. l. c. p. 50.

XI. - - - - Archiepiscopi BREM. Charta super Advocatiam in *Thedenevere*, & decimam in *Obernienlande*. A. 1281.

VOGT Mon. T. II. p. 96.

XII. - - - - Charta facultatem concedens, decimam in *Bochorst*, quam Villici

lici per mensuram præsentabant, in agris colligendi. A. 1283.

l. cit. p. 98.

XIII. GISELBERTI Indulgentiæ pro Ecclesia *Neomonasteriensi*. A. 1283.

v. MUHLII Dissert. 570. WESTPHAL. T. II. p. 50.

XIV. - - - Charta super Proprietatem unius quadrantis, siti trans pontem *Wisere* in *Nienlande*. A. 1284.

VOGT l. c. p. 99.

XV. - - - Archiepiscopi *Bremen*. Transumtum in quo Cænobio *S. Mariæ* ad *Stadam* fundatio confirmatur. A. 1284.

v. G. ROTH res Stad.

XVI. - - - Indulgentiæ XL. dierum *Novo Monasterio* concessæ. A. 1283.

v. MUHLIUS l. c. de WESTPHAL. II. 51.

XVII. - - - Diploma, quo attestatur *Novum Monasterium* hætenus decimam in *Billewerder* quiete possedisse, monetque omnes & singulos ne in eadem possessione ulterius molestetur. A. 1285.

v. MUHLIUS l. c. de WESTPH. II. 52.

XIIX. - - - Charta super decimam in *Lemwerdere*. A. 1285.

VOGT l. c. p. 101.

XIX. GISELBERTI Super Advocatiam villæ *Woldesbutle* ab Advocato in *Hagen* injuste usurpatam. A. 1286.

VOGT l. c. p. 102.

XX. - - - - Archiepiscop. *Bremensis* confirmatio decimæ, quam *Bordesbolmenfes* habent in villa *Bileveld*. A. 1286.
de WESTPH. II. p. 54.

XXI. TIDERICI, Decani *Bremensis* Ecclesiæ, ex mandato *Giselberti* Archiep. constituti Visitatoris, ordinatio cœnobii *Neomonasteriensis*. A. 1286

MUHL. l. c. p. 571. WESTPH, loc. cit.

XXII. GISELBERTI Archiepisc. *Brem.* charta super domum in *Tuchten* & proprietates, quæ *Echtwerde* dicuntur. A. 1287.

VOGT l. c. p. 104.

XXIII. - - - - Archiepiscopi *Bremensis* Privilegium datum Monasterio *Buxtebudensi*. A. 1287.

PRATJEN *Brem.* & *Verd.* IV. p. 187.

XXIV. - - - - Indulgentiæ Cœnobio *Francoburgensi* concessæ, dat. in *Goslaria*. A. 1287.

HEINECC. *Antiq. Goslar.* p. 302.

XXV. - - - - Confirmatio Statuti Capitula-

pitularium *Hamburg.* de anno Gratiae.
A. 1287.

STAPH. II. p. 78.

XXVI. GISELBERGTI Confirmatio Re-
emptionis duarum terrarum in *Haben-*
busen. A. 1287.

MUSHARD. p. 104. VOGT l.
c. 209.

XXVII. - - - - Compositio super
Scholis Hamburgensibus. A. 1289.

v. LAMBECC. LÜNIG. STAP-
HORST II. p. 80.

XXIIX. - - - - Archiepiscopi *Brem.*
charta super proprietatem dimidii qua
drantis in *Villa Lede.* A. 1290.

VOGT l. c. p. 106.

XXIX. - - - - Charta super bona
quædam in *Tbedenevere & Hardenstro-*
me. A. 1290.

l. c. p. 107.

XXX. - - - - Diploma, quo *Neomo-*
masteriensibus concedit libertatem trans-
ferendi Monasterium in alium locum,
adjecta omnium Privilegiorum confir-
matione. A. 1290.

MUHLIUS l. c. p. 574. WEST-
PH. II. 52.

XXXI. - - - - Confirmatio conven-
tionis super bona in *Wallerbroke.* A.
1291.

VOGT l. c. p. 114.

Bb 4

XXXII.

XXXII. GISELBERGT Archiepisc. *Brem*
Statutum Provinciale contra arrestantes.
Personam Ecclesiasticam. A. 1292.

STAPHORST. II. p. 82. LU-
NIG Spicil. Eccl. Cont. I. p. 117.

XXXIII. - - - Mandatum & excita-
torium ad Episcopos *Suerinensem, Ra-
ceburg. & Lubecensem*, ut ipsi & Capi-
tula sibi invicem subveniant & sententias
latas exequantur. A. 1292.

XXXIV. - - - Edictum contra eos,
qui Episcopos captivos ducunt, aut ho-
mines Religiosos violant; item de pugna
& duello in cæmiteriis &c. A. 1292.

v. WESTPHAL. II. p. 2215.

XXXV. - - - Diploma quo *Novo-
monasterio* donat Advocatiam in villa
Monkrecht in Parochia *Bisborst*. A. 1292.

MUHLIUS p. 566. WESTPH,
II. p. 62.

XXXVI. - - - Archiepisc. *Brem*.
Diploma, quo Statuta Domus Hospita-
lis Pauperum in *Novo-Monasterio* con-
firmat. A. 1294.

MUHL. l. c. p. 507. WESTPH.
II. p. 63.

XXXVII. - - - Compilatio, ac Con-
firmatio Privilegiorum Ecclesiæ in *Li-
liendale* concessorum. A. 1299.

VOGT l. c. p. 116.

XXXIIX.

XXXIIX. GISELBERTI Diploma, quo testatur dissensiones inter Monasterium in *Liliendale* & Nobiles de *Walle* amicablem esse terminatas. A. 1300.

VOGT l. c. 122.

XXXIX. - - - - - Archiep. *Brem.* charta, qua testatur, *Jo. de Escherde* restituisse Ecclesiae in *Liliendale* domos in *Thetmedele*. A. 1300.

VOGT l. c. p. 124.

XL. - - - - - Literæ ad Plebanum in *Berna*, ne aliqua innoventur circa Ecclesiam in *Lesmona*. A. 1301.

l. c. p. 127

XLI. - - - - - Confirmatio Privilegiorum Jurium, Consuetudinum Ecclesiae *Hamburgensis* facta. A. 1301

STAPH. II. p. 57.

XLII. - - - - - Confirmatio restrictionis Præbendarum per Capitulum *Hamburgense* factæ. A. 1302.

l. c.

XLIII. Capituli *Hamburgensis* Ordinatio consensu Archiepiscopi GISELBERTI facta, de restrictione præbendarum. A. 1302.

STAPH. II. p. 225.

XLIV. Capituli *Hamburgensis* ordinatio, consensu GISELBERTI facta super Præbendam quandam. A. 1303.

STAPH. II. p. 228.

Bb 5

XLIV.

XLV. GISELBERTI Archiep. *Bremensis* Diplomata duo super Vicariam quandam in Præbendam mutatam. A. 1303.

l. c.

XLVI. - - - Confirmatio Fraternalitatis Calendarum in *Munsterdorp*. A. 1307.

MUHL. p. 169. STAPH. T.I. p.

Ob nun gleich von dem Erzbischof Giselbert bereits XLVI. Urkunden meines wissens abgedruckt vorhanden sind; So finden sich nichts desto weniger unter meinen Papieren annoch XX. bisher ungedruckte Stücke, welche wir anjeho mittheilen.

I. GISELBERTI Archiepiscopi *Bremensis* Litteræ indulgentiarum pro Ecclesia *Bersensi*. A. 1275.

II. - - - Charta, qua Advocatiam unius terræ, sitæ in *Huchtingen*, *Bernhar-do* dicto *Sapienti* pro IIX. *Marcis* nomine pignoris obligat. A. 1286.

III. - - - Mandatum de solvendo civibus quibusdam *Bremensibus* pecunias debitas, ad Abbatissam in *Bersen*. A. 1287.

IV. - - - Charta, qua Advocatiam in *Kerkbuchtingen* pro IIX. *Marcis* obligat cœnobio in *Hilgenrode*. A. 1288.

V.

V. GISELBERTI Archiepisc. *Bremen-*
sis Diploma, quo Sanctimoniali-
bus in *Hilgenrode* donat propieta-
tem dimidia^e Terræ in *Kerkbucktingen*.
A. 1288.

VI. - - - Diploma de purgatione
fossati, quod vulgo *der Kobgrave* nun-
cupatur. A. 1288.

VII. *Idem* Teutonice.

IIIX. - - - Diploma, quo Conventui
Monialium in *Bersen* confirmat do-
nationem ab *Henrico* dicto *Klencok*
factam. A. 1290.

IX. - - - Diploma, quo excommu-
nicationis sententiam ferit in illos, qui
Claustum in *Hilgenrode* exactionibus
& perturbationibus infestant. A. 1289.

X. - - - Claustro in *Hilgenrode* ad
sublevandam ipsorum paupertatem li-
centiat, ut in solitudine *Stelle* & *Ver-*
lebrinck novalia faciant ad culturam. A.
1289.

XI. - - - Diploma, quo confirmat
proprietates & libertates Clauſtri in
Hilgenrode & excommunicationis sen-
tentiam ferit in eos, qui Moniales mo-
lestant, perturbant, & impediunt. A.
1290.

XII. - - - Charta qua confirmat
donat

donationem a Theodorico Canonico St. *Wilbadi* factam Monasterio in *Hilgenrode* ad duo lumina perpetuo nocturno tempore habenda. A. 1290.

XIII. GISELBERTI Charta qua confirmat donationem a *Theodorico* Canonico St. *Wilbadi* factam Monasterio in *Hilgenrode* ad duo lumina perpetuo nocturno tempore habenda. A. 1290.

XIV. - - - - Charta sub pæna excommunicationis prohibens, ne Claustrum in *Hilgenrode* in bonis suis indebite molestetur. A. 1292.

XV. - - - - Diploma, quo confirmat donationem, ab *Ottone* Comite in *Oldenburg*, Monasterio in *Bersen* factam. A. 1294.

XVI. - - - - Archiepiscopi *Bremensis* Diploma, quo Claustro in *Hilgenrode* dat & concedit proprietatem domus sitæ in *Hostede*. A. 1293.

XVII. - - - - Diploma quo indulgentias, per Ministerium *Johannis de Elo* pro Ecclesia in *Lamstede*, ratas habet & acceptat. A. 1300.

XIIX. - - - - Diploma, quo Civibus de *Holstede*, *Apelderstede*, *Catencampe* &c. propter varia & intolarabilia ipsis illata, licentiat, ut in prædictis villis Ecclesiæ & coemiteria consecrentur. A. 1300.

XIIX.

XIX. GISELBETI Diploma, quo Civibus *de Grafftede*, *de Regmore* & *de Bramstede* propter Guerram licentiat, ut in prædictis villis Ecclesiæ cum Coemiteriis consecrentur. A.1301.

XX. - - - Charta qua confirmat filios *Lippoldi* dicti *Monech*, Abbati & Conventui *de Lucka* Advocatiam in *Tedenevere* vendidisse pro uno quadran-
te in *Rockwinkele*. A. 1305.

I.

GISELBERTI Literæ Indulgentiarum
pro Ecclesia *Bersensi*. A. 1275.
(ex Membran.)

GISELBERTUS Dei Gratia Sanctæ
Bremensis Ecclesiæ Archiepiscopus
universis Christi fidelibus præsentia
visuris, salutem in eo, qui est Salus omni-
um. Quum, ut ait Apostolus, omnes sta-
bimus ante tribunal Christi recepturi, prout
in corpore gessimus, sive bonum fuerit, sive
malum, oportet nos diem messionis extremæ
misericordiæ operibus prævenire, ac æter-
norum intuitu seminare in terris, quod red-
dente Domino cum multiplicato fructu re-
colligere debeamus in cælo, firmam spem
fidu-

fiduciamque tenentes: quum qui parce seminat parce & metet, & qui seminat in benedictionibus de benedictionibus & metet vitam æternam. Cum erga Custodia *Bersensis* Ecclesiæ malorum hominum incurfu adeo sit depauperata, quod ad ministranda luminaria prope non suppetant facultates. Nos, de omnipotentis Dei misericordia confisi, omnibus vere penitentibus & confessis, qui de bonis sibi a Deo collatis quatuor vicibus in anno, scilicet in prima, dictæ *Bersensis* Ecclesiæ dedicatione, & in die *B. Mauriti*, nec non in duabus solemnitatibus beati *Victoris*, pias elemosinas, & grata caritatis subsidia erogaverint quadraginta dies de injecta sibi penitentia, unum annum penitentialem, & carenam misericorditer relaxamus. Datum *Bremæ* Anno Gratiae Millefimo CC, LXXV. ipse Octava nat. Sanctæ *Mariæ*.

II.

GISELBERTUS Arch. *Bremens.*
 Advocatiam unius terræ sitæ in *Huch-*
tingen Bernhardo dicto *Sapienti* pro
 VIII. Marcis nomine pignoris obli-
 gat. A. 1286.

Huchtingen de Advocatia pro octo Marcis.

GISELBERTUS, Dei Gratia Sanctæ
 Ecclesiæ *Bremensis* Archiepiscopus,
 omnibus hoc scriptum visuris, salu-
 tem in Domino. Noverint universi, quod
 nos cum consensu capituli nostri advocatiam
 unius terræ, sitæ in *Huchtingen*, quam co-
 lit *Hermannus* dictus *Stacke*, *Bernhardo* di-
 cto *sapienti* & *Johanni* Fratri ipsius, *Burgen-*
sibus Bremensibus, & *Friderico* cognato ipso-
 rum pro octo Marcis *Bremensis* ponderis &
 argenti, nomine Pignoris, obligavimus hac
 conditione, quod dictam advocatiam redi-
 mere poterimus cum octo Marcis & hoc
 semper fiet in Cathedra Beati *Petri*, alioquin
 hujusmodi obligatio durabit, donec in ca-
 thedra Beati *Petri* solvimus dictas *Marcas*, in
 cujus facti Testimonium præsens scriptum
 nostro & capituli nostri sigillis est robora-
 tum, datum in festo *Palmarum* anno Domi-
 ni M. CC. LXXXVI.

III.

GISELBERTI Arch. Mandatum
de solvendo civibus quibusdam *Bre-*
mensibus pecunias debitas, ad Abbati-
sam in *Bersen*. A. 1287.
(ex Membran.)

GISELBERTUS, Dei Gratia Sanctæ
Bremensis Ecclesiæ Archiepiscopus,
religiøsæ & in Christo suæ dilectæ
Abbatissæ in *Bersen*, Salutem in Domino. Vo-
bis districtè præcipiendo mandamus, quod
X. m, quas secundum taxationem, vobis edi-
tam Dominica Lætare, *Alberto Doneldey*, *Go-*
descalco Frisoni, & *Johanni* filio *Regmari*
civibus *Brem.* procureris nostro nomine præ-
sentari, alioquin sciatis, vos incurrisse exe-
cutionis pœnam, & Ecclesiam vestram sup-
positam Ecclesiastico interdicto. Datum
Bremæ Anno Dni. M. CC. LXXXVII. fr.
fexta Dominicæ *Invocavit*.

IV.

GISELBERT I Archiepisc. *Brem.*
Diploma, quo confirmat Claustro in
Hilgenrode Advocatiam in *Kerckbuch-*
tingen A. 1289.

GISELBERTUS, Dei Gratia Sanctæ
Bremensis Ecclesiæ Archiepiscopus,
Omnibus scriptum hoc visuris salu-
tem in Domino. Notum facimus quod *Jo-*
bannes dictus *Sapiens*, Civis *Bremensis*, &
Fridericus, Cognatus ejus, dimiserunt dile-
ctis in Christo, Præposito & conventui Sancti
monialum in *Hilgenrode*, Ordinis Sancti *Bene-*
dicti nostræ Diocæsis, Advocatiam terræ u-
nius, sitæ in *Kerckbuchtingen*, quam quon-
dam coluit *Hermannus* dictus *Stacke*, pro
octo Marcis, *Bremensis* ponderis & argenti
& quam *Bernhardus* quondam *Sapiens* di-
ctus, & *Johannes* frater ejus & *Fridericus*
ipsorum Cognatus, a nobis de consensu
Capituli nostri, titulo pignoris pro prædicta
summa pecuniæ tenuerunt, prout in litteris
super hoc confectis, nostro & Capituli no-
stri Sigillo signatis, plenius continetur,
quam obligationem a *Johanne* prædicto, di-
cto *Sapiente*, & *Friderico* ejus cognato in
Præpositum & conventum prædictos trans-
fu-

fusam, præsentibus nostris litteris approbamus; admittentes ex gratia speciali, ut sæpediti Præpositus & Conventus prædictam Advocatiam a nobis, titulo pignoris, teneant, sicut *Bernhardus & Johannes* Fratres, ac *Fridericus* ipsorum consanguineus a nobis titulo pignoris habuerunt. In cujus rei evidenciam Sigillo nostro præsentem litteram communimus. Datum *Bremæ* A. Domini M. CC. LXXXIX. feria quinta post Lætare.

V.

GISELBERTI *Arch. Br.* Diploma, quo donat Claustro in *Hilgenrode* proprietatem dimidiæ terræ, sitæ in *Kerckbuchtingen* A. 1288.

GISELBERTUS Dei gratia sanctæ *Bremensis* Ecclesiæ Archiepiscopus. Omnibus hanc litteram inspecturis, salutem in Domino. Ne ea, quæ fiunt in tempore, per lapsum temporis evanescant, expedit actus hominum temporales scripturis authenticis æternari; hinc est, quod tam præsentibus, quam futuris cupimus esse notum, quod nos ob reverentiam beatissimæ Virginis *Mariæ* donavimus Sanctimonialibus,
Clau.

Claustri in *Hilgenrode*, ordinis *St. Benedicti*, nostræ Dicecesis, proprietatem dimidiæ terræ, sitæ in *Kerckbuchtingen*, cum omnibus suis pertinentiis, quæ bona quondam a nobis & ecclesia nostra renuerunt *Rudolphus de Verda* Civis *Bremensis* & sui heredes in *Pheodo* jure perpetuo possidendam, ex quo iidem heredes bona eadem nobis voluntarie resignarunt, in cujus rei Testimonium sigillo nostro roboravimus præsens scriptum. Datum *Bremæ* Anno Dni. M^oCC^oLXXX^o. octavo, in octava septem fratrum.

VI.

GISELBERTI Archiepiscopi Diploma de purgatione fossati, quod vulgo der *Kohgrave* nuncupatur.

A. 1288.

GISELBERTUS Dei Gratia Sanctæ *Bremensis* Ecclesiæ Archiepiscopus, omnibus hanc literam visuris salutem in Domino. Noveritis, quod nos cum dilectis nostris Consulibus, Civitatis nostræ *Bremensis*, deliberavimus, & volumus, quod purgetur fossatum quoddam vicinum dictæ civitati, quod vulgo *Kohgrave* nuncupatur, pro necessitate, utilitate, & firmitate

totius terræ de consilio ipsorum, & in eo nullus eos debet aliquatenus impedire. Qui autem secus fecerit, ille indignationem nostram, & dictorum consulum offensam se noverit graviter incurrisse. Volumus etiam, quod si sæpe dicti Consules necesse habuerint de agris vicinis ad opus prædicti fossati, illos de autoritate nostra fodere debent libere & eorum pretium persolvere, quemadmodum a nobis tunc fuerit statutum. In cujus rei Testimonium Sigillo nostro raboravimus præsens scriptum. Datum *Bremis* in die *Valentini* Martyris * war der 14. Febr.

* In JO. RENNERS Chronic findet sich eine weitläufigere aus dem Lateinischen übersetzte Urkunde: ghegeven, up den achten Dag na Paschen. Anno Domini MoCCoLXXXVIII.

VII.

IDEM TEUTONICE.

A. 1288.

GISELBERTUS vonn Gotts Gnaden denn Ertzbischuff tho *Bremen*, Allen so dussen gegenwardigen Breeff sehenn, Heill ym Herren. Ydtt ifs billig und allen Redengemese, datt wi de yennen midt sonderlichen Gnadenn, und Freiheiden

denn begavenn, welche midt langer bewifflicher und bewerder truwe, unse, und der unsern Wolfarth und Ehre na allem Vermogen vortsetzen, und beforderen. Hirumb sy kuundt unnd openbar alle den yennen, so dusse Schrifft sehen werdenn, datt wi hebben verlovett unnsen truen Borge-
renn tho *Bremen*, umme ohres Besten wil-
lenn, und to verminnerunge ohrer unko-
stunnges, de se tho donnde vorgénomen heb-
benn, bi de Graffte, de Kuegraven gnomdt,
alle Broecke de van beiden sydenn der Wim-
me belegenn, so den offte torue aldar tho-
gravennde, yedoch desulvenn nicht tho ver-
kopennde. Dar se ock, offte yemanndt an-
ders wolden Graven tho verkopennde. Datt
scholen se don midt unserem Willen in den
vorberörtten Brockedenn. Ym falle ock
de gedachten Brockede, na verlope der
tydt tho äcker gedegen, so scholeu de
vorgeschreueene Borgere, darinne nene Ge-
rechtichheidt hebben, Und dütt bebbe wy
gedaenn tho Behuff unnd Nutticheidt des
gantzen Landes; also datt en yder dorch de
vorgerörde Graffte, sine Gudere, tho un-
ser Stadt *Bremen*, sonder entrichtinge des
Tollens midt ohrenn Schepen moegen hen,
und her wedder fahrenn tho vorkoepenn-
de. Yedoch de Yennen outbeschedenn, de
in *Bremen* offte tho *Vorde*, edder tho *Stade*

Tollen tho gevende schuldigh sein, de uns in der Stete ofte Steten, wo se in Slotten ofte Stedten vorgelegt, tho gevende gewöhnlich, schoelen geven.

So ock Yemandes, des wi doch nicht vermeinenen, dussen wurde weddersthann, vnd sich suluest in den vorgerorden Broeckeden, yenigen Eigendom wolde anmaßen, desulvige schal mit alle sinen Meigere vnd vnderfathen, vnd ohren guederen van der vorgefachten Gnade gantz vthgeslatenn werdenn. Forder hebbe wy den gdachten vnseren Borgeren, vth sonderliche Gnade verlover, datt se henforth sampt ohren Guderen vp gedachter *Wimmen*, vnd den *Kuegraven* de freiheidt, als vorgefacht, schollen hebben, scholen ock sin in vnser beschuttinge vnd geleide, vnnd datt scholen gdachte vnserre Borgere, vns also weddervmb holden, so ferne ohre Macht streckeditt, welcken ock dorch nenerlei tweidracht schall gebracken werdenn. Ytem willen ock vnnd gebeden, datt alle währ op der *Wimmen*, darmede nicht beenger, sunder vorbredett schoie werdenn, also datt de vpgäende vnnd neddergäende Schepe vnd Holdisfloette, darvan kenen Wedderstann edder Schaden schalen lidenn. Ytem nemandt schal datt gemelte Water, de *Wimmen*, offte den *Kuegraven* yn sinem Loepe yenni-

yenniger matten verhindernen. Yttem hebben ock gdachten vnsern Borgerenn nagegeven, datt se alle olde Watterlosinge, na ohrem willen vnd behage, wedder vmme macken, vnd renoverenn mogenn; so se ock tho dem suluen wercke, Erden behouedenn, mogen se deselue nemen vp beiden siden der Winnen twishen den Ackerenn, wor ehme up datt beste duncket sinn. Wi nemen ock alle de yenne so datt Wattergbrucken, yn ohre vth, vnnd wedderfahrdt yn vnse beschuttinge vnnd geleide.

Dess tho Tüge so hebbewy dussen Breff midt unserm Ingesegell befestigedt. Gegeuen tho *Bremen* Im Jhare onfers Herren M. CC. LXXXVIII. Up dem achten Dach nha *Paszkenn*.

VIII.

GISELBERTI Arch. Diploma,
quo Convntui Monialium in *Bersen*
confirmat donationem dimidiæ Marcæ
ab *Henrico* dicto *Klencok* in remedium
animarum suæ & suorum factam.

A. 1390.

(ex Membran.)

GISELBERTUS Dei Gratia Sanctæ
Bremensis Ecclesiæ Archiepiscopus o-
mnibus Christi fidelibus præsentem li-
teram inspecturis, salutem in Domino. Pro-
pter brevem & labilem memoriam homi-
num, & incertum statum rerum mutabili-
um, dignum est, & rationi consentaneum,
ut pia vota fidelium, qui de facultatibus suis
dona sua Deo offerunt scriptis authenticis,
& attestationibus Ecclesiæ dignis transmit-
tantur ad memoriam posterorum. Quomo-
do nos præsentium protestatione notum fie-
ri volumus omnibus tam præsentibus, quam
futuris, quod *Henricus* dictus *Klencok*, Ca-
stellanus noster in *Tbedingbusen*, de consen-
su hæredum suorum, in remedium anima-
rum, videlicet suæ ipsius, & Dominae *Mar-*
garetæ

garetæ Uxoris suæ, *Henrici* militis, dicti
Klencok, Patris sui, & *Dominæ Hildegardis*
 Matris suæ, & *Cononis* filii sui, de redditibus
 domus suæ in *Todesdorpe* sitæ, in parochia
Hilgenvelde, quam *Sewandus* inhabitat, Con-
 ventui Monialium in *Bersen* dimidiam Mar-
 cam annuatim perpetuo assignavit, de qua
Dominæ Abbatissæ ceder dimidius ferto, Mo-
 nialibus vero ibidem ferto & dimidius, ad ve-
 stium suarum utilitatem, Sacerdotibus seu
 Canonicis ibidem existentibus *Maltrum* fili-
 ginis. Solvetur autem dictus census inte-
 graliter quolibet anno in Festo *Michaelis*,
 & in eadem Septimana pro dictis animabus
 sua & suorum dicent quatuor Missas defun-
 ctorum, & totidem Vigilias, devote ipsorum
 memoriam peragendo. Acta sunt hæc Mili-
 tibus præsentibus, *Gerardo* dicto *Epade*,
Bruningo dicto *Poppo*, *Ortgiso* de *Wechtede*,
Ortgiso dicto *Plump*, *Wilhelmo* dicto *Epade*,
 & Famulis *Arnobio* dicto *Claviger*, *Gi-
 lone* dicto de *Vare*, *Bernero* dicto *Mule*, *Tbi-
 derico* dicto *Epade*. Ne ergo quisquam tot
 . . . auso temerario impedimentum præsu-
 mat obtendere, seu alias quomodolibet ma-
 lignare, præsentem literam Sigilli nostri ap-
 pensione duximus perpetuo confirmandam.
 Acta hæc sunt in Castro nostro *Langvedele*.
 Anno Domini M^o CC^o nonagesimo.

IX.

GISELBERTUS *Arch Br.* excommunicationis sententiam ferit in illos, qui claustrum in *Hilgenrode* exactionibus & perturbationibus infestant.

A. 1289.

GISELBERTUS, Dei Gratia Sanctæ *Bremensis* Ecclesiæ *Archiepiscopus*, dilectis in Christo, Abbatibus, Prioribus, Præpositis, Decanis, Plebanis, Vice-Plebanis ac Ecclesiarum Rectoribus universis nostræ Civitatis & Diocæsis, quibus præsentæ litteræ fuerint exhibitæ, Salutem in Domino sempiternam. Accessit ad nostram præsentiam dilectus in Domino *Ludolphus* Præpositus Sanctimonialium in *Hilgenrode* Ordinis *St. Benedicti*, nostræ Diocæsis & exposuit coram nobis, quod licet ipsius Monasterii redditus adeo sint tenues & exiles, quod vix in maxima paupertate dictæ Sanctimoniales sustentari valeant, quoniam ipsos aliquo anni tempore oporteat fidelium elemosynas mendicare; tamen quidam maligno spiritu inflammati, dictum Monasterium exactionibus novis & aliis perturbationibus non desinunt infectare. Cupientes itaque dictis

dictis Sanctimonialibus, in quantum possumus, misericorditer subvenire, dictos infestatores, & qui bona dictarum Sanctimonialium de cætero præsumiserint exactionibus; aliisque perturbationibus infectare, excommunicamus sententialiter in his Scriptis. Quare vobis in virtute Sanctæ obedientiæ præcipiendo mandamus, quatenus, dum fueritis requisiti, dictos malefactores publice de nomine excommunicatos .denuncietis diebus Dominicis & festivis, præcipientes, ipsos a Christi fidelibus arctius evitari. Datum *Bremæ*, Anno Dni. M^o CC^o LXXX° IX. in tertia feria post festum *Pentecostes*.

X.

GISELBERTUS Arch. *Bremens*. Clau-
stro in *Hilgenrode* ad sublevandam ipso-
rum paupertatem licentiat, ut in so-
litudine *Stelle & Verlehrink* novalia fa-
ciant ad culturam. A. 1289.

GISELBERTUS Dei Gratia Sanctæ
Bremensis Ecclesiæ Archiepiscopus
omnibus Christi fidelibus præsens
scriptum cernentibus, salutem in Domino
sempiternam, Cupientes Præpositum &
Sancti-

Sanctimonialiales Monasterii in Hilgenrode ordinis Sancti *Benedicti* nostræ Diocæsis specialibus beneficiis & gratiis ampliare, ut ipsorum paupertas sublevetur & eo commodius eis necessaria ministrentur; hinc est quod notum esse cupimus tam præsentibus, quam futuris, quod nos ob reverentiam Dei ejusque Genetricis, & Virginis *Mariæ* licentiamus ex gratia speciali Præposito & Sanctimonialibus in in *Hilgenrode* supra dictis, ut in solitudine, dicta *Stelle* & *Verlebringk*, quæ ipsis adjacet, & ubicunque locorum in paludibus, nemoribus & solitudinibus ipsis pertinentibus, in quibus ipsis visum fuerit expedire, colant, & novalia faciant ad culturam, de quibus decimam nos contingentem ipsis præsentibus literis nostris damus, cum novalibus omnibus supradictis, Jus proprietatis, tam novalium quam decimæ supradictæ, & ipsorum dominium perpetuis temporibus transferendo, in cujus gratiæ nostræ testimonium præsens scriptum nostri sigilli munimine duximus roborandum. Datum *Bremæ* in Vigilia Apostolorum *Simonis* & *Judæ* Anni Domin M^oCC^oLXXX^oIX.

XI.

GISELBERTUS Archiepisc. *Bremensis* confirmat proprietates, & libertates Claustrum in *Hilgenrode*, & excommunicationis sententiam ferit in eos, qui moniales molestant, perturbant, & impediunt. A. 1290.

In nomine Sanctæ & individuae Trinitatis Patris & Filii & Spiritus Sancti. **GISELBERTUS** Dei Gratia, sanctæ *Bremensis* Ecclesiæ Archiepiscopus, omnibus Christi fidelibus præsens scriptum visuris Salutem in Domino sempiternam. Ne longævi temporis oblivio posteris inducere valeat scrupulum vel errorem, discretum est & expedit, ut gestarum rerum memoria per scripturam authenticam confirmetur. Hinc est quod tum præsentibus quam futuris cupimus esse notum, quod ob reverentiam Dei, ejusque piæ Genetricis *Mariæ*, volumus dilectis in Christo *Ludolpho* Præposito, & sanctimonialibus Monasterii in *Hilgenrode* Ordinis Sancti *Benedicti*, nostræ Diocæsis, facere gratiam specialem eo, quod bona ipsis largita seu concessa a Primatibus terræ,

terræ, cum proprietatibus & libertatibus eorundem, tam ab Archiepiscopis *Bremensibus*, nostris Prædecessoribus, & a nobis, quam etiam a armispiaribus secularibus, videlicet Ducibus Comitibus, ac Baronibus terræ, & etiam ab aliis quibuscunque, prout inferius declarabitur, volumus in suis libertatibus conservare, quia ex privilegiis prænominati Præposito & Monialibus super eundem concessis, diligenter inspectis & examinatis, in quibus nulla reperta est macula falsitatis, certificati sumus, proprietates & libertates bonorum inferius dicendorum, de verbo ad verbum plenius contineri. Donationes vero proprietatis & libertatis bonorum sæpe dicto Monasterio concessorum seu largitorum ratificamus, & autoritate nostra præsentibus confirmamus. Bona autem prædicto Præposito & Monialibus libere dimissio data, seu concessa, cum ipsorum proprietatibus, & quæ ab omni impetitione, exacti-one, & advocatia sunt exempta hæc sunt: Curias in *Machtenstede*, & duas Domus in *Borstele* cum omnibus suis attinentiis Venerabiles Princeps *Henricus Dux in Brunswick* dictis Præposito & Sanctimonialibus libere donavit; Item *Hardwicus*, quondam Archiepiscopus *Bremensis*, tres Domos in *Veina*; Item Comes de *Hoya* domum unam in *Werwe*; Item nobilis de *Hodenbagen* domum unum

unam in *Ostereornett*; Item Comes de *Welpia* Domum in *Thotelingen*; Item *Hardwicus* Archiepiscopus decimam in *Thotelingen*; Item *Gerhardus* quondam Archiepiscopus *Bremensis*, domum unam in *Kistede*, cum decima ejusdem villæ predictis Monialibus libertavit; Et nos una cum *Theodoro* Præposito *Wildesbusensi* domum unam in *Lederdeken* iisdem duximus libertandam; Item Archiepiscopus *Hardwicus* domum unam in majori villa *Barmstede* cum decima ejusdem villæ, et in villa minori *Barmstede* mansum unum; Item Archiepiscopus *Hardwicus* in villa *Becklen* domum unam cum decima ejusdem villæ; Item Archiepiscopus *Hardwicus* domum unam in *Stenbeke*; Item comites in *Oldenburg* curiam in *Ramverdinghusen*; Item nobilis de *Hodenbagen* domum unam in *Hoenselte*; Item nobilis in *Hodenbagen* domum unam in *Dalselte*; Item *Hildeboldus* Comes in *Brockhusen* duas domus in *Weservelde*, & unam in *Hostede*; Item Archiepiscopus *Gerhardus* decimas in *Hodinghusen* & in *Pestinghusen*; Item Comes *Otto* de *Oldenburg* domum unam in *Welpica*, cum Molendino; Item *Johannes* Comes in *Oldenburg* allodium in *Stura*; Item *Johannes* Comes in *Oldenburg* quadrantem unum in *Stura*, qui vulgo dicitur *Gislenwertel*; Item nos proprietatem dimidiæ terræ in *Kerckbüchtingen* duximus iisdem
dem

dem largiendam; Item Archiepiscopus *Gerhardus* decimam in *Kerckbüchtigen*; Item *Johannes Comes* in *Oldenborg* in allodio *Gronlandiæ* duos quadrantes, & dimidium; Item *Gerhardus Nobilis de Gravenhorst* duos quadrantes in *Brockbüchtigen*; Item *Henricus Dux Saxonie* paludem a villa *Machtenstede*, usque ad Villas *Brincken* & *Huchtin-gen*; & idem Dux fluvium qui dicitur *Stura*, a villa *Machtenstede* usque ad fluvium qui dicitur *Ochtmunde*, sæpedictò clauistro Monialium perpetuo ac libere tribuit possidendum. Bona itaque quæ superius enumerata sunt omnia prædictò clauistro Monialium in *Hilgenrode*, a prænominatis collatoribus seu donatoribus cum proprietatibus & libertatibus totaliter sunt largita, ut omnino ab omni impetitione & exactione & advocatia sint exempta; Sicut Privilegia sæpe dictis Monialibus super eisdem bonis concessa, publice protestantur. Nos igitur in omnes, qui Præpositum & Moniales, sæpedicti Clauistri in memoratis bonis ipsorum molestant, impediunt, & perturbant, excommunicationis sententiam ferimus in nomine Patris & filii & Spiritus S. sententialiter in his scriptis, & nunquam unitati fidelium reformentur, nisi prius quotquot damni & perturbationis in eisdem bonis fecerint, restaurent & emendent. Ut autem præsens conservatio seu
con-

confirmatio proprietatis & libertatis bonorum in Privilegiis dicti claustrī repertorum, per nos facta; firma & inviolata permaneat, præsens scriptum Sigilli nostri munimine duximus roborandum. Datum *Bremæ* ab Incarnatione Domini MCCXC

XII.

GISELBERTUS Arch. *Bremens.* confirmat donationem a *Theodorico* Canon. *St. Wilb.* factam Monasterio in *Hilgenrode* ad duo lumina perpetuo nocturno tempore habenda.

A. 1290.

GISELBERTUS, Dei Gratia Sanctæ *Bremensis* Ecclesiæ Archiepiscopus, omnibus hanc litteram visuris, salutem in Domino; Noveritis quod constitutus coram nobis dilectus in Christo *Ludolphus*, Præpositus Claustrī in *Hilgenrode*, nostræ Diocæsis, recognavit publice, quod cum ipse nomine ejusdem claustrī comparare decrevisset pecunia terram unam sitam in *Kerckbüchtigen* a *Gisecone* dicto *Stacke* & suis

fuis fratribus & eam præinopia Clauſtri ſol-
vere non valeret, *Theodoricus, Canonicus ec-
cleſiæ St. Wilhadi Bremeniſis*, ad compa-
rationem ejusdem terræ donavit ei quindecim
Marcas *bremeniſis* argenti pro animabus
quorundam, ea tamen conditione, quod
moniales dicti Clauſtri habere debeant per-
petuo duo lumina nocturno tempore, unum
videlicet in eccleſia, & aliud in dormitorio,
quorum neceſſaria comparabit cuſtos ejus-
dem clauſtri, cui tamen Præpoſitus, qui ibidem
pro tempore fuerit, dabit de eadem terra an-
nis ſingulis quinque fertones *Bremeniſis* argen-
ti & ponderis, inter feſtum Paſchæ & octava
Pentecoſtes, quod ſi neglexerit excommuni-
cationis ſubjacebit ſententiæ, & ab officii ſui
executione uſque ad condignam ſatisfacti-
onem noverit ſe ſuſpenſum. Porro hanc
ſententiam Præpoſitus pro ſe, & ſuis ſuc-
ceſſoribus arbitratus eſt & nos eam auctori-
tate qua fungimur, ad instantiam & petiti-
onem ipſius in his ſcriptis confirmamus.
In nomine patris & filii & ſpiritus ſancti; in
cujus rei teſtimonium noſtro ac prædicti præ-
poſiti & clauſtri præfati, ſigillis, præſens lit-
tera communetur. Datum *Bremæ* feria quar-
ta proxima poſt Lætare, anno Domini
M^oCC^oXC^o.

XIII.

GISELBERTI Arch. Diploma,
 quo testatur *Henricum* dictum *Klencok*
 Conventui in *Hilgenrode* maldram fili-
 ginis, & sacerdotibus duos solidos de-
 nariorum donasse, hac conditione, ut
 pro animis, sua & suorum, IV missas di-
 cant, & totidem vigiliis peragant,

A. 1290.

GISELBERTUS Dei Gratia Sanctæ
Bremensis Ecclesiæ Archiepiscopus o-
 mnibus Christi fidelibus præsentem li-
 teram inspecturis, salutem in Domino. Pro-
 pter brevem & labilem memoriam homi-
 num, & incertum statum rerum mutabili-
 um, dignum est, & rationi consentaneum,
 ut vota fidelium, qui de facultatibus suis
 dona sua Deo offerunt, scriptis authenticis,
 & attestationibus fide dignis transmittan-
 tur ad memoriam posterorum. Inde Nos præ-
 sentium protestatione notum fieri volumus
 tam præsentibus, quam futuris, quod *Hen-
 ricus* dictus *Klencok*, Castellanus noster in
 D d 2 The-

Thedinghusen, de consensu hæredum suorum, in remedium animarum, videlicet suæ ipsius, & Dominae *Margaretæ* Uxoris suæ, *Henrici* militis, dicti *Klencok*, Patris sui, & Dominae *Hildegardis* Matris suæ, & *Cononis* fratris sui, de redditibus domus suæ in *Goderstorpe* sitæ, in parochia *Hilgenvelde*, quam *Sewandus* inhabitat, Conventui Monialium in *Hilgenrode* maldrum filiginis, Sacerdotibus Deo ibidem servientibus *duos solidos Bremenses denariorum* annuatim pro ecclesia perpetue assignavit. Solvetur autem dictus census integraliter in quolibet anno in festo beati *Michaelis* & in eadem *Septimana* pro dictis animabus Carorum suorum. Sacerdotes dicti conventus dicent *quatuor Missas* defunctorum, & *totidem Vigilias* devote ipsorum memoriam peragendo. Acta sunt hæc præsentibus Militibus *Gerardo* dicto *Spade*, *Bruningo* dicto *Poppo*, *Ortgiso* de *Wiclede*, *Ortgiso* dicto *Plump*, *Wilhelmo* dicto *Spade*, insuper & Famulis, *Arnobio* dicto *Claviger*, *Gisone* de *Vare*, *Bernero* dicto *Mule*, *Thiderico* dicto *Spade*. Ne igitur quisquam contra prædicta ausu temerario impedimentum præsumat obtendere, seu alias quomodolibet malignare; præsentem literam Sigilli nostri appensione duximus perpetuo confirmandam. Datum in *Langwedee*. Anno Domini M^o CC^o XC^o.

XIV

GISELBERTUS sub pœna excommunicationis prohibet, ne claustrum in *Hilgeurode* in bonis suis indebite molestetur. A. 1292.

GISELBERTUS, Dei Gratia Sanctæ *Bremensis* Ecclesiæ Archiepiscopus, universis Præpositis, Decanis, Plebanis, Viceplebanis, ac omnibus Ecclesiarum Rectoribus per nostram Civitatem & Dioecesin, constitutis, Salutem in Domino. Quia Claustrum Sanctimonialium in *Hilgenrode* a plurimis hominibus injustis in bonis suis ac villicis indebite molestatur; Volentes igitur huic violentiæ occurrere, quantum possumus, propter Deum, ut malignari volentibus malignandi, contra dictum Claustrum, conatum prout ad nostrum spectat officium, restringamus; Vobis omnibus & singulis præsentibus literis districte præcipiendo mandamus sub Pœna Excommunicationis latæ sententiæ, quam in vos ferimus in his scriptis, si mandatum nostrum ad implere neglexeritis: quatenus ubicunque locorum in nostris Patochiis tales malefactores inveniantur, postquam.

quam vobis per Præpositum prædicti Clau-
stri, vel nuncios suos, legitime significatum
fuit, ipsos denunciatis nostris plebibus ex-
communicatos in proxima die Dominica,
vel festiva; & si prædicti Malefactores, per
octo Dies, maligno instigante spiritu, sua
contumacia permauserint, & satisfactionem
non exhibuerint debitam, quam tenen-
tur, extunc ecclesiam & locum ipsum, in
quo tales fuerint, in his scriptis Ecclesiastico
supponimus interdicto, non obstante, si post-
modum ad alium locum se duxerint diver-
tendum. Quicumque vero vestrum & no-
strum mandatum contemserit, hunc excom-
municamus in nomine Patris, & Filii, &
Spiritus S. sententialiter in his scriptis. Da-
tum *Bremæ* in vigilia Purificationis St. *Ma-
riae*. Anno. Die M^o CC^o XC^o II.

XV.

GISELBERTI Arch. Diploma, quo
confirmat donationem ab *Ottone* Co-
mite in *Oldenborg* Monasterio in *Bersen*
factam. A. 1294.

(ex Membran.)

GISELBERTUS Dei Gratia Sanctæ
Bremensis Ecclesiæ Archiepiscopus,
Friedericus Decanus, totumque Capi-
tulum Ecclesiæ *Bremensis*: vniversis tenorem
præsentium inspecturis pacem in Domino
sempiternam. Noveritis nos vidisse literas
Comitis *Ottonis de Oldenborg*, vero ipsius si-
gillo sigillatas, non vitiatas, nec abolitas, sub
hac forma: OTTO Dei gratia. * - - - Igi-
tur ad prædictorum indissolubilem - - -
nos præsentis literas nostrorum robore mu-
nimus Sigillorum. Datum *Bremæ*. Anno
Dni. M^o CC^o. Nonagesimo quarto. &c.

* Vid Literas OTTONIS ad ann. 1294 in MO-
NUMENT, Tom. I. p. 519.

XVI.

GISELBERTUS Arch. *Bremens.* dat & concedit proprietatem domus, sitæ in *Hostede*, clauistro in *Hilgenrode*.

A. 1293.

GISELBERTUS Dei Gratia Sanctæ *Bremensis* Ecclesiæ Archiepiscopus, omnibus præsenscriptum visuris salutem in Domino. Ne ea quæ fiunt in tempore per lapsum temporis evanescant, expedit, actus hominum temporales scripturis & authenticis æternari. Hinc est quod ad notitiam, tam præsentium quam futurorum, eupimus pervenire, quod nos ob reverentiam omnipotentis Dei, ejusque piæ Genetricis, *Mariæ* Virginis, damus, & concedimus pleno jure proprietatem Domus sitæ in *Hostede*, quam *Herbertus* dictus *Magnus* Civis noster, in *Wildesbusen* quondam inhabitavit, dilectis in Christo Præposito; Priorissæ, totique conventui Monasterii in *Hilgenrode*. Ordinis Sancti *Benedicti* nostræ Diocesis, nostro successorumque nostrorum nomine perpetuis temporibus possidendam. Omne jus nostrum & Ecclesiæ nostræ, quod in proprietate dictæ Domus habuimus, & in homines

mines dictæ domui pertinentes, in prædictos Præpositum, Priorissam & Conventum jure plenissimo transferentes. Quam videlicet Domum cum omni utilitate ipsius prædictus *Herbertus* & sui hæredes jam præfati, venderunt Conventui pro decem Marcis *Bremensis* ponderis & argenti. Cujus insuper domus & hominum ad ipsam pertinentium Advocatiam *Conradus* Miles dictus, *Vromolde*, constitutus in nostra præsentia cum omnibus suis hæredibus, propter animæ suæ remedium, Monasterio contulit memorato. In cujus rei Testimonium præsens scriptum nostri sigilli munimine duximus roborandum. Datum *Bremæ* Anno Domini. M^o CC^o XC^o III°. in die dominica qua cantatur: *Factus est Dominus.*

XVII.

GISELBERTI Archiepiscopi *Bremenj.* Diploma, quo indulgentias per Ministerium *Johannis de Elo* pro Ecclesia in *Lamstede* obtentas, ratas habet & acceptat. A. 1300.

Nos **GISELBERTUS** Dei gratia sanctæ *Bremensis* Ecclesiæ Archiepiscopus: Indulgentias subscriptas ad petiti-

D d 5

titi-

tionem dilecti nobis *Johannis de Elo* civis nostri *Staden*sis, per cujus Ministerium eadem indulgentiæ sunt obtentæ, ratas habemus prout & acceptamus. In cujus ratificationis nostræ Testimonium, Sigillum nostrum præsentibus est appensum. Datum *Stadis* in die - - - quo canitur: *Gaudete in Domino*. Anno ipsius Domini M^oCCC^o.

Univerfis Christi fidelibus præsentibus literas inspecturis Nos *Basilicus, Hierosolymitanus, Adenolphus* Confanus, divina gratia Archiepiscopus, & *Jacobus Chalcedoniensis, Rumbertus, Camerensis, Nicolaus, Neucastrensis, Antonius, Chenodiensis, Matfredus, sancti Marci, Nicolaus, Gortibulensis*, eadem gratia Episcopi: Salutem in Domino sempiternam. Splendor paternæ gloriæ, qui sua mundum illuminat ineffabili claritate, pia vota fidelium clementissima ipsius majestate sperantium, tunc benigno favore prosequitur, cum devota eorum humilitas sanctorum precibus & meritis adjuvatur. Cupientes igitur, ut ecclesia sancti *Bartholomaci*, in *Lamstede*, *Bremensis* Diocesis, congruis honoribus, a Christi fidelibus, jugiter frequentetur, & frequentantes pro temporali labore perpetuo quietis munere gratulentur: Omnibus vere pœnitentibus & confessis, qui ad dictam Ecclesiam, in singulis

gulis subscriptis festivitaribus, videlicet ipsius *Bartholomæi*, in cuius honorem ecclesia est fundata, Nativitatis, Epiphaniæ, Resurrectionis Domini & Pentecostes; Nec non Annunciationis, Purificationis & assumptionis beatæ *Mariæ* virginis gloriosæ, & beatorum *Petri & Pauli* Apostolorum, in dedicatione prædictæ ecclesiæ & per ipsius sancti *Bartholomæi* octavas, devote accesserint annuatim: vel qui ad fabricam, luminaria, ornamenta, structuram, seu alia necessaria ipsius ecclesiæ, manus porrexerint adjutrices, aut qui in bona sui corporis sanitate, vel etiam in extremis laborantes, quicquam suarum prædictæ ecclesiæ legaverint facultatum ex omnipotentis Dei misericordia, & beatorum *Petri & Pauli*, Apostolorum ejus, ac sanctorum autoritate confisi, *Singuli nostrum singulis, quadraginta dierum indulgentias, de in junctis eis pœnitentiis, misericorditer in Domino relaxamus.* Dummodo Dicecesani voluntas ad id accesserit & consensus. In cuius rei Testimonium præsentis literas nostrorum sigillorum fecimus appensione muniri. Datum *Romæ* Anno Domini MC^o C^o C^o. Pontificatus Domini *Bonifacii VIII.* Anno sexto.

XVIII.

GISELBERTI Arch. Diploma,
quo Civibus de *Holstede*, *Apelderstade*,
Catencampe, &c. propter varia & in-
tolerabilia impedimenta, ipsis propter
Guerram illata, licentiat, vt certis con-
ditionibus in prædictis villis Ec-
clesiæ & Cæmeteria conse-
crentur. A. 1300.

(ex Membran.)

GISELBERTUS Dei Gratia Sanctæ
Bremensis Ecclesiæ Archiepiscopus,
Henricus Decanus, totumque ejusdem
Ecclesiæ Capitulum, ac *Hildeboldus* Comes
de *Oldenborch*, omnibus præsentia visuris seu
audituris salutem in Domino. Noverint
universi, quod Venerabilis Domina *Sophia*,
Bersensis Ecclesiæ Abbâtissa, totusque Con-
ventus ejusdem Ecclesiæ, Dei pietate ipsis an-
nuente ad memoriam revocaverit varia &
intolerabilia impedimenta, quæ Civibus de
Holstede, *Apelderstede*, *Catencampe*, *Alber-*
tingh, *Negenstede*, *Henstede*, *Wubendesen*,
& *Ochtmunde*, & indifferenter omnibus sub
nostra

nostra fitis advocatia, propter Guerram continuam sunt illata; quare ut in omnibus villis, sub nostra constitutis Advocatia, tam scriptis, quam non scriptis, Ecclesiæ cum Cæmeteriis consecrentur licentiando favorabiliter admiserunt, iu quibus agricolæ corporum & rerum necessariorum securitate possint per divinum adiutorium conservari; tali conditione apposita, quod si ex huiusmodi consecrationis gratia hominibus Ecclesiæ *Bersensis*, earumque villarum sub advocatia nostra existentium in eorum cæmeteris fuerit conservata certa - - - Ecclesiæ *Bersensi* conditione quibus de posta solvere tenebuntur, non obstante quocunque tempore anni in villis vei Domibus ubi habitant, incendii periculum patiantur. Etiam adjectum est conditionaliter, quod non defraudetur eorum vera parochialis Ecclesia *Bersensis* propter dictam consecrationem, & in suo jure nullum patiatur detrimentum. Etiam adjectum est, quod nullus aliquo tempore in novis Ecclesiis in parochia *Bersensi* existentibus celebrabit, nisi de Abbatisæ, & conventus fuerit benivola voluntate. Ut hæc scripta firma permaneant nostris sigillis fecimus roborari. Datum & actum in *Bersen*. Anno Dni, M^o CCC^o in die *Jacobi* Apostoli.

XIX.

GISELBERTI Arch. Diploma,
quo civibus de *Grasstede*, de *Rigmore*
& de *Bramstede* propter Gwerram im-
piam & continuam, qua ipsis varia
impedimenta sunt illata, licentiat, vt
in prædictis villis Ecclesiæ cum Cœ-
miteriis consecrentur. A. 1301.

(ex Membran.)

GISELBERTUS Dei Gratia Sanctæ
Bremensis Ecclesiæ Arch episcopus, H.
Decanus, totumque ejusdem Eccle-
siæ Capitulum, ac Ger. Comes de *Brochu-*
sen, omnibus præsentia visuris vel audituris
Salutem in Domino. Noverint vniversi
quibus præsentia fuerint recitata, quod Ve-
nerabilis Domina *Agnes de Oldenborch*, *Ber-*
sensis Ecclesiæ Abbâtissa. totusque ejusdem
Ecclesiæ Conventus de pietate ipsis annu-
ente ad memoriam revocavit varia ac intole-
rabilia impedimenta, quæ Civibus de *Gras-*
stede, de *Rigmore*, & de *Bramstede*, prop-
ter

ter Gweram impiam & continuam sunt illata, quare ut in præscriptis villis Ecclesiæ cum Cœmeteriis consecrentur licentiando admiserunt, in quibus homines ac incolæ præscriptarum villarum non solum corporum verum & necessariarum rerum securitate possint per divinum adiutorum conservari, quodsi ex huiusmodi consecrationis gratia frumentum sive annona hominibus Claustrum *Bersensis*, earumque villarum vel locorum in prædictis Ecclesiis, vel cœmeteriis fuerint conservata, ad persolvendum censum Ecclesiæ *Bersensi* debitum tenebuntur, & si in villis vel domibus ubi habitant, quod absit, quocunque tempore anni incendii periculum patiantur. Tali conditione appotita, ne eorum vera parochialis Ecclesiæ *Bersensis* a præfatis Civibus propter prædictam consecrationem in aliquo defraudetur, vel in suo jure ullum patiatur detrimentum, & ne etiam aliquis ausu temerario in jam sæpe dictis Ecclesiis ullo tempore presumat celebrare, quam de præscriptæ Abbatissæ, & Abbatissarum eam subsequen- tium consensu fuerit, ac benivola voluntate. Ut autem præscripta irrevocabilia maneant atque rata præsentia sigillorum nostrorum sunt munimine roborata. Datum *Bersen*. An. Dom. M^o CCC^o I^o in die *Jacobi* Apostoli.

XX.

GISELBERTI charta, qua confirmat filios *Lippoldi*, dicti *Monech*, vendidisse Abbati de *Lucka* Advocatiam in *Tedenevere* pro uno quadrante in Rokwinkele. A. 1305.

GISELBERTUS Dei Gratia, Sanctæ *Bremensis* Ecclesiæ Archiepiscopus, omnibus præsens scriptum visuris, salutem in Domino. Notum facimus tam præsentibus quam futuris, quod Fridericus Lippoldus & Gerhardus, filii Lippoldi dicti Monech, coram nobis constituti, cum eorum Patruo Friderico milite, de consensu heredum suorum protestati sunt, se vendidisse Dno Abbati & Conventui de Lucka, Advocatiam duorum quadrantum & dimidii in *Tedenevere* pro uno quadrante in Rockwinkele, quam a nobis jure tenuerunt feodali, & nos ob spem retributionis æternæ eandem contulimus Ecclesiæ supradictæ. Acta sunt hæc An. Dni M^o CCC^o V^o sequenti die Inventionis sanctæ Crucis.

CODICILLVS
DIPLOMATUM
HILGENRODENSIVM
SIVE
MONUMENTA INEDITA
Historiam
MONASTERII IN
HILGENRODE
ORDINIS SANCTI
BENEDICTI
DIOCESIS
Bremensis
ILLUSTRANTIA.

Vorbericht.

Wir waren gewillet, eine kurzgefaßte
historische Nachricht von dem
uns benachbarten Benedictiner Kloster Zil-
genrode zu geben; welcher Arbeit wir aber iho
desto mehr entübriget bleiben können, je zuver-
lässiger wir wissen, daß die gelehrte und fleißige
Feder des Herrn Pastoris Primarii und Super-
intendenten Rathlefs zu Nienburg damit
beschäftiget sey, uns nechstens eine vollständige
Historie dieses Klosters in die Hände zu liefern.

I.

SIGFRIDI Archiepiscopi *Bremens.*
Diploma, quo *Friderico de Machten-*
stede potestas datur, vendendi paludem
desertam inter *Brinken, Machtenstede*
& *Huchtingen*, quibuslibet Emtoribus
jure Hollandrico possidendam, dictis-
que emtoribus sua jura confirman-
tur. (Annus deest referendum ad
an. 1171. vid. Part.

I. p. 3.)

SIGFRIDUS Dei gratia *Bremensis* Ec-
clesiæ Archiepiscopus, vniversis Christi
fidelibus, præsentibus & futuris salu-
tem. Ad hoc in ecclesia Domini locum
regiminis & excellentiam dignitatis, no-
bis a Deo concessam esse, cognoscimus,
ut ipsum præ oculis habentes Justitiæ stu-
deamus & veritati voluntarium præbea-
mus assensum. Omnibus itaque Christi-
anis natis & nascituris insinuamus, qualiter
Fridericus de Machtenstede, Ministerialis no-
ster, sua devotione obtinuit, ut paludem in-
ter *Brinkem & Machtenstede & Huchtingen*
E e possi-

positam, nostra auctoritate & permissione venderet quibusdam emtoribus, sibi & suis hæredibus Jure hollandrico possidendam. Veruntamen, quoniam Termini prædictarum villarum longe porriguntur in hanc paludem, condictum est, ut ante venditionem istam termini, cujusdam villæ disquirantur & tam curiæ nostræ *Brinkem*, quam cæteris mansis, cujuscunque fuerint, quicquid sui juris est secundum quantitatem terminorum æqua distinguatur distributione & sit in voluntate Dominorum ad quos hi mansi pertinent, five velint hanc partem paludis, quæ suis mansis convenire potest, *jure Hollandrico* vendere, five suis usibus reservare. Decima paludis, quæ prædictæ Curia nostræ & cæteris mansis ecclesiæ assignata fuit, nostra erit, libere reliquum concessimus prædicto *Friderico*, ut etiam prædictis emtoribus nulla injuria possit inferri, justitiam eorum distincte fecimus notari; scilicet, ut dent undecimum manipulum pro decima, pro pullo equino nummum, pro vitulo dimidium, decimum examen apum, decimum agnum, decimum porcellum, decimum anserem. Summa compositio ipsorum ante secularem judicem non facit, nisi quatuor solidos nummorum, pro banno judicis dabuntur octo nummi; si quis non venerit ad prætorium tempestive vel sine licentia recesserit, octo nummos dabit. In festo *S. Martini* dabunt de quo-

quolibet manso nummum pro censu & hi nummi dividuntur & dimidia pars dabitur ecclesiæ, quæ erit in ipsis novalibus & dimidia pars ecclesiæ *Machtenstedæ*, dimidium mansum Hollandricum cum decima dabunt ad ecclesiam, quæ erit in ipsis novalibus, & tantundem dabunt ad ecclesiam *Machtenstede*; Juramentum ante judicem secularum facient sine Infidiis verborum quod Teutonice *vare* dicitur. Si quis eorum commiserit capitalem sententiam secundum legem terræ judicabitur. Non amplius, quam ter in anno servabunt prætoria. Hæc autem omnia ut prædictis Incolis, nunc & semper rata & inconvulsa permaneant, præsentem paginam conscribi, & nostra bulla fecimus insigniri, addentes, ut quicumque injuste immutaverit, anathema sit. Testes autem hujus actionis sunt Canonici majoris ecclesiæ *Fridericus*, Decanus, *Jacobus* Custos, *Rudolphus* Præpositus de *Repesbæte*, nobiles quoque, *Otto* Marchio de *Brandenburg*, *Theodoricus*, Comes de *Wirbene*, *Albertus* Comes de *Osterburg*. Ministeriales vero *Gerunger*, *Engelbertus*, *Fridericus* de *Machtenstede*, *Tidwardus* *Alardus*, & alii quamplures.

II.

SIGFRIDI Archiepisc. *Brem.* Diploma, quo *Friderico de Machtenstede* cœnobium in Archiepiscopatu suo fundare permittit, ejusque fundationem confirmat. (Annus deest. Facta autem hæc fundatio A. 1171.)

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis! *Sigfridus* Dei gratia *Bremensis* Ecclesiæ Archiepiscopus præsentibus & futuris salutem in eo, sine quo non est salus. Multas ecclesiarum ruinas quotidie videmus & fieri dolemus & de amplianda religione, si quis cogitaret, spiritualiter exultare deberemus, quod, quia perrarum est, eos qui hoc affectant, debemus manu tenere & in hoc sancto proposito confirmare, & scripti nostri patrocinio communire. Attendar ergo tam præsentium universitas, quam futurorum posteritas, quod cujusdam Ministerialis nostri *Friderici*, pia devotione commoiti, cœnobium in Archiepiscopatu nostro in fundo *Beati Petri*, in loco qui *Machtenstede* vocatur, fundari permisimus & fratribus secundum Regulam *Beati Benedicti* viventibus ad serviendum Deo

Deo commisimus & tradidimus. Quem locum præfatus *Fridericus* secundum possibilitatem suam in possessionibus pie respexit, quas ad munimentum ibidem degentium hic subnotari postulavit. Unum mansum de proprietate sua *Weve*, alterum *Machtenstede*, cum decima ejusdem mansi, quem a nobis cambivit. Item quartam partem Mansi & Domum *Conradi*. Item Molendinum unum. Hæc omnia pro remedio animæ suæ & suorum, cum consensu hæredum suorum Deo & sanctæ Dei Genetrici, præfato cœnobio contulit. Ipsius etiam arbitrio & voluntate irrevocabiliter statuimus, ut unus filiorum ejus, quem tamen fratres cœnobii elegerint, Advocatus sit, nihil acturus, nisi a fratribus citatus. Ut autem hujus rei omnem ambiguitatem tollamus, præsentem paginam veritatem hujus rei continentem, sigilli nostri impressione signavimus & maledicta in eum, qui hæc turbare præsumserit, nisi resipuerit, congestimus. Testes hujus rei sunt *Otto* Major præpositus, *Fridericus* Decanus, *Otto* Episcopus, *Jacobus* Custos, *Alebrandus* Scholasticus, *Hardmicus* Cellerarius. Nobiles vero *Ludemicus* Comes *Godeschalkus Thiefholt* *Arnoldus* de *Westen*. Ministeriales vero, *Gernandus*, *Marquardus*, *Engelbertus*, *Titwardus*, *Alardus* & cæteri quam plures.

III.

GERHARDUS Arch. *Brem.* decimam de Villa *Ristede*, quam *Alardus* Advocatus resignavit, Cœnobio in Hilgenrode possidendam contradit. A. 1217.

GERHARDUS Dei gratia Sanctæ *Bremensis* Ecclesiæ Archiepiscopus, omnibus hanc paginam legentibus, salutem in eo, qui est omnium salus. Officii nostri debitum exigit singularum ecclesiarum, quæ in nostro Archiepiscopatu constitutæ sunt, curam agere, & earum utilitatibus, in quantum possumus, efficaciter intendere. Inde est, quod decimam de villa *Ristede*, quam Ministerialis noster *Alardus*, Advocatus, a nobis tenuit in beneficio, quam etiam pro Marcis LXXX quas a præposito de *Hilgenrode* Domino *Anselmo* recepit, in manus nostras, cum hæredum suorum collaudatione, resignavit, eidem cœnobio Jure perpetuo possidendam contradimus. Ne vero imposterum super hac nostra donatione Monasterio præfato aliqua moveri possit quæstio, hanc chartam conscribi & sigilli nostri appensione roborari præ-

præcepimus. Hujus actionis Testes sunt *Henricus*, Abbas *Rastadensis*, *Hermannus*, Abbas Sancti *Pauli Bremensis*, *Burchbardus* Major præpositus, *Bernhardus* Decanus, *Henricus* Scholasticus, *Gernandus* Cellerarius, *Henricus* & *Burchbardus*, Comites de *Aldenburg*, *Didericus* Dapifer, *Brunnignus* & *Thewardus* de *Brema*, *Hildewardus* de *Wersebe*, *Henricus* de *Hasbergen* & alii quam plures. Acta sunt hæc anno incarnationis Domini M^o CC^o X^o VII°.

IV.

GERHARDUS Arch. *Brem.* Decimam in *Huchtingen*, quam filii *Alberonis de Line* resignarunt coenobio in *Hilgenrode* confert possidendam.

A. 1222.

In Nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Amen! **GERHARDUS** Dei gratia, sanctæ Ecclesiæ *Bremensis* Archiepiscopus, Universis Christi fidelibus, tam natis, quam nascituris in perpetuum. Ex administratione curæ pastoralis, quam licet indigni suscepimus, nos ad hoc constitutos esse, recognoscimus, ut ecclesiis nobis commissis

sis ita studeamus præesse, ut videamus etiam prodesse, & quæ sub nostro sunt regimine constitutæ per nos incrementum se gaudeant accepisse. Sciant igitur præsentēs & cognoscant posterī, quod, cum ecclesia de *Hilgenrode* decimam in *Huchtingen* a filiis Domini *Alberonis de Line*, videlicet *Alberone Juniore* & fratribus suis *Johanne* & *Friderico* Centum & quinquaginta Marcis comparasset, memorati *Alberonis* filii, jam dicti, ipsam decimam, quam ab Ecclesia & nobis tenuerunt in feodo cum omni jure nobis de pari voto & consensu voluntario resignarunt, nos quoque, ut nostri est officii, Ecclesiarum incrementa diligentes prænotatam decimam cum omni juris integritate de consensu Capituli Majoris, & Ministerialium præfato cœnobio contulimus possidendam; Verum ne hæc nostræ auctoritatis donatio fraudibus malignantium exponi possit impostero, præsentem super hoc paginam conscribi & sigilli nostri appensione decrevimus roborari. Hujus rei Testes sunt *Burchbardus* Major præpositus, *Bernhardus* Major Decanus, *Henricus* Scholasticus, *Sigebodo* in *Repesholte* præpositus, *Johannes Sancti Wilhardi* Præpositus, *Albertus* Cellerarius, *Johannes de Beverstedt*, *Hermannus de Langeforde*, Majoris Ecclesiæ Canonici; *Henricus*, *Buchardus* *Christianus*, Comites de *Aldenburg*, *Rudolphus*

phus de Stotlo, Walterus de Hamersleven, Didericus Dapifer, Ericus de Bederkesa, Thedwardus de Brema, Jacobus de Urbe, Henricus, Didericus, Albero, fratres de Stelle Gerdfridus Wideke, Martinus de Hutha, Brunningus de Brema Segebodo de Borch, Winandus Hildenvardus de Aldenborg, Gerhardus Friso & alii quam plures; Datum Bremæ, anno incarnationis Dni. M^o CC^o XX° II°. Calend. Juny Indict. decima Pontificatus nostri Anno Tertio, In Dei nomine Amen.

V.

JOHANNES Dux de Brunswick
ad petitionem Comites *Henrici de Hoya*
Curiam in *Machtenstede* Confer-
fert Coenobio in *Hilgenrode*.

A. 1233. *

IO. Dei gratia Dux de *Brunswick* omnibus hoc scriptum visuris salutem. Ad notitiam universorum volumus pervenire, quod nos propter petitionem fidelium nostrorum comitis, *Henrici de Hoya*, Comitis *Henrici de Dannenberg*, & aliorum fidelium nostrorum
Curi-

Curiam in Machtenstede. cum omnibus appendicis suis lironibus & *Cultura contulimus* ecclesiae in *Hilgenrode*. Hujus facti testes sunt; Ministeriales nostri *Siegebrandus Didericus de Monte, Wernerus de Zwern, Gerb. de Doren,* & alii fideles nostri *Hildemscboke Tbietwardus de Wottstron.* Ut autem factum hoc nostrum ratum permaneat, & ab hæredibus nostris inconvulsum, jussimus hanc paginam sigillo nostro communire. Acta sunt hæc anno Gratiae M^o CC^o XXX° III.

* Conf. MONUMENTA Ined. Brem. T. I. p. 61. f.

VI.

GERHARDUS *Arch Bremens.* pro remedio animæ suæ, & fratris a Stedingis occisi, confert cœnobio in *Hilgenrode* decimam in *Hadinghujen & Pestinghusen,* An.

1237.

In nomine sanctæ & individuae Trinitatis,
I GERHARDUS Dei gratia sanctæ *Bremensis* Ecclesiae Archiepiscopus secundus,
 universis Christi fidelibus præsentem paginam
 nam

nam inspecturis in perpetuum. Quomodo acta hominum oblivio inimica memoriae, per longam temporum evolutionem sepelire solet, diligentia vigilantiori adhibita factum nostrum laudabile scriptis est testimoniis firmatum, decrevimus omnibus declarare. Unde est, quod ad notitiam tam futurorum quam praesentium volumus pervenire, quod nos de liberalitatis nostrae munificentia ob *reverentiam beatæ Dei genitricis* semperque virginis *Mariæ* pro remedio animæ nostræ, nec non & pro salute animæ bonæ memoriae, *Hermanni de Lippia fratris nostri a Stedingis occisi, decimam Hadinghusen & Pestinghusen* a quodam milite *Henrico* antiquo nomine, & suis hæredibus nobis liberaliter resignatam, proprietatem ejusdem decimæ *Ecclesiæ beatæ Mariæ in Hilgenrode* contulimus perpetuo possidendam & ut hæc futuris innotescant, & a praesentium non excidant memoria sive notitia, rataque semper maneant & inconvulsa, ea fecimus huic paginae annotari, & paginam sub notamine nominum eorum quæ interfuerunt & sigilli nostri munimine insignire hujus rei testes sunt *Henricus Abbas St. Pauli in Brema, Gernandus Decanus Bornb Custos major, Willbrandus Arnoldus vice dominus, Alexander Scholasticus, Canonici Bremenses Jacobus de Urbe & Otto filius suus, Martinus de Hutha & Luderus filius*

lius suus, *Wilhelmus de Bederkesa, Godfridus Advocatus Stadensis, Iwanus de Bli-therestorpe, Johannes & Luderus fratres de Mercella milites. Otto Rufus, Otto Advocatus, Johannes filius, Dominæ Ide, Henricus de Borken, Albero Donneldey Burgenses Bremenses & alii quam plures; Acta sunt hæc in Die decollationis beati Johannis Baptistæ Anno Dominicæ Incarnationis. M^o CC^o XXX° VII. pontificatus nostri anno octavo decimo. Datum Bremæ per manus Joh. Capellani feliciter. Amen.*

VII.

CONSULES BREMENSES confirmant resignationem dimidii quadrantis in *Gronlande*, factam Cœnobio in *Liliendale* ab *Hermanno Sta-*
ke. A. 1259.

CONSULES BREMENSES universis Christi fidelibus præsentem paginam inspecturis, quicquid Deus suis repromisit fidelibus. Ne ea quæ inter præsentem laudabiliter geruntur in oblivionem transeant futurorum, scire volumus,
tam

tam natos, quam nascituros, quod *Hermannus Stake* coram nobis constitutus, dimidium quadrantem in *Gronlande*, quem frater *Volquinus* olim ecclesiæ in *Liliendale* contulerat, quem idem *Hermannus* de ecclesia eadem fœdaliter tenuit, recepta pecunia super ipsum dimidium quadrantem erogata ecclesiæ in *Liliendale* libere resignavit. Et Dominus *Albertus* ejusdem ecclesiæ Præpositus concessit eidem *Hermanno* alium dimidium quadrantem in eadem villa situm a Domino *Alardo de Vealie* ecclesiæ memoratæ collatum censualiter sub forma subscripta, ita videlicet, ut supradictus *Hermannus* in primis quatuor annis immediate sequentibus, quolibet anno quinque quartas avenæ clauistro prænotato censualiter exhibeat. Quibus elapsis, idem *Hermannus* & uxor sua dabunt de eodem dimidio quadrante singulis annis cœnobio memorato plaustratam & dimidiam avenæ, quamdiu spiritus vitæ regnaverit in ipsis, quorum corpora dum matrem omnium adigerint, prædictus quadrans vacat ecclesiæ prænotatæ cum omni utilitate & fructu, qui exinde poterit provenire. Et idem claustrum ejusdem medii quadrantis libera gaudebit locatione, & hæredes antedicti *Hermanni* & uxoris suæ nihil juris habent in ipso. Ad sufficientem igitur horum cautionem sæpe dictus *Hermannus* memoratæ ecclesiæ & *Engel-*

gelberto de *Huchtinge* Burgensi nostro terram integram in *Huchtinge* in restaurum obligavit; *Engelbertus* vero de *Huchtinge*, hac obligatione cum *Hermann*o *Rust* & *Olden* recepta promisit in manus Domini *Meinwardi* de *Oldenesche*, quem præpositus *Albertus* in tutorem elegerat, inviolabiliter observari; hujus rei testes sunt *Otto*, *Rufus*, *Bodekinus* filius *Kerstiani*, *Luderus* de *Arsten*, *Rudolphus* de *Rukten*, *Albero* *Doneldev*, *Ratdunus* *Henricus* dictus *Pape*, *Alexander* filius *Ottonis* *Rusi*, *Johannes* filius *Meinwardi* *Reimar*us & *Johannes* de *Morzele* tunc temporis consules. Acta sunt hæc in *Paradiso* Forensis Ecclesiæ in *Brema* Anno Dni. M^o CC^o LIX. datum in Die beati *Georgii* Martyris.

VIII.

THEODORICUS *Canonicus St. Willebadi Brem.* confert Ecclesiæ in *Hilgenrode*, pro salute animarum, suæ & parentum, dimidiam terram in *Kerkbuchtingen*, ex quibus IX. Fertones singulis annis transibunt ad Infir-
marium. A. 1288.

LVDOLVVS Dei gratia præposi-
tus; *Margareta* Priorissa, totusque
conventus monialium in *Hilgenrode* Or-
dinis sancti *Bened. Brem.* Diocesis omnib. hanc
litter. visuris, salutem in eo, qui salutem con-
tulit toti mundo. Noveritis quod Domi-
nus *Theodoricus*, *Canonicus Ecclesiæ Wil-
lebadi, Bremens.* Filius quondam *Ottonis
Rusi*, civis ejusdem civitatis, comparavit
dimidiam terram, sitam in *Kerkbuchtingen*,
cum omnibus suis attinentis, pro triginta
Marcis ab heredibus Domini *Rudolphi de
Verda*, quondam civis *Bremensis*, quam
contulit Ecclesiæ nostræ pro salute anima-
rum suæ videlicet, & parentum suorum;
ea tamen conditione, quod, quamdiu vi-

xerit *Elisabeth* & *Gertrudis* filiaë fratris
sui & *Elisabeth* filia sua, sorores nostræ da-
bimus eidem *Theodorico*, aut cuicunque di-
ctarum sororum nostrarum curam habere
videbitur, singulis annis novem fertones
Bremensis argenti & ponderis quorum me-
dietatem dabimus in festo *S. Martini* &
medietatem in *Epiphania* Domini, nomine
annuæ pensionis, cum autem dictarum
sororum nostrarum unam decedere contige-
rit, tunc tertia pars dictæ pensionis transibit
ad infirmarium nostrum, * videlicet tres
fertones. Verum cum alteram mori con-
tigerit, tunc pars illi deputata transibit ad
tertiam, qua defuncta pensio videlicet no-
vem fertonum integraliter transibit ad infir-
marium nostrum & præsentabitur illi, cui
dicta domus pro tempore commissa fuerit,
annis singulis expedite. Porro, si prædi-
ctam pecuniam non dederimus temporibus
ac etiam, si eam ad infirmarium nostrum tran-
sire non fecimus, ut supra dictum est,
consensimus in hoc, quod memorata bona
redibunt libera ad prædictum Dominum
Theodoricum, aut fratres suos, aut propin-
quiores amicos, post unum mensem com-
putandum a die monitionis! si infra eundem
mensem satisfacere neglexerimus, nec de
cetero nobis, aut ecclesiæ nostræ in iisdem
bonis aliquid juris poterimus vindicare.
Hujus

ita dicitur conclave infirmarum in Monasteriis.

Hujus rei testes sunt *Albero & Henricus*, dicti *Doneldey*, *Godschalcus Friso*, *Alexander* frater memorati Domini, *Theod. Job.* & *Ludovicus de Verda Cives Bremenses* & alii quam plures fide digni, in quorum omnium testimonium sigillis nostris roboravimus præsens scriptum. Datum *Bremæ* anno Domini M^o CC^o LXXX. Octava, in die *Margaretæ Virginis*.

IX.

GERHARDUS miles, dictus de **BREMA**, uxorem *Giselberti de Werwe* cum omnibus pueris suis resignat clauistro in *Hilgenrode*, in permutationem accipiens aliam mulierem & tres marcas uno fertone minus

A. 1289.

Ego **GERHARDUS** miles dictus de **BREMA** & *Nicolaus & Liborius & Gerbardus filii mei*, notum facimus universis, quod nos uxorem *Giselberti de Werwe*, *Albeidin* nomine, quæ nostra fuit propria, cum consensu hæredum nostrorum

rum, in manus Præpositi & Monialium *Claustri in Hilgenrode*, cum omnibus pueris suis, resignavimus præsentium testimonio Litterarum, pro qua quidem uxore, dicti *Giselberti*, Præpositus dicti *Claustri* cum consensu omnium Monialium, in manus nostras quandam mulierem morantem in *Machtenstede*, quæ *Witburgis* vocatur, in permutationem resignarunt, cum qua nobis tres marcas, uno fertone minus addiderunt, præfatus Præpositus & Moniales dicti *Claustri Bremensis* ponderis, & argenti. Testes autem autem hujus rei sunt Venerabilis Vir Dominus *Marquardus* dictus *de Bederikesa*, Canonicus Majoris Ecclesiæ *Bremensis*, & Dominus *Johannes de Everse* & Dominus *Bartholdus de Line*, & Dominus *Erpo* & Domini *Fridericus*, Fratres dicti *de Line*, Milites *Conradus de Berighen*, & *Cono de Weige*, *Herbordus* filius Domini *Alberonis de Brema*, & *Johannes* filius Domini *Liborii de Brema* famuli. In Signum autem rei factæ commune sigillum fratrum nostrorum præsentibus duximus apponendum. Datum *Bremæ* anno Dni M^o CC^o XXC^o IX°. Sabbato post Nativitatem *B. Mariæ Virginis*.

X.

OTTO & JOHANNES *Comites*
in Oldenburg confirmant resignationem
 & permutationem præcedentem
 1289.

OTTO & JOHANNES Dei gratia
Comites in Oldenburg, universis Chri-
 sti fidelibus præsentia visuris, salu-
 tem. Noverint singuli & universi præsens
 scriptum inspecturi, quod in præsentia no-
 stra constituti *Gerhardus Miles*, & ipsius fi-
 lii *Nicolaus*, *Liborius*, *Gerhardus*, & *Alt-*
mannus dicti de Brema, uxorem *Giselberti*
dicti de Werme, *Adelheidin* nomine, quæ
 ipsorum erat propria, cum consensu hære-
 dum eorundem, in manus Dni. *Ludolphi*
Præpositi & Monialium Claustræ Hilgenrode,
 cum universis pueris jam dictæ fœminæ li-
 bere resignarunt; pro qua quidem uxore di-
 cti *Giselberti*, *Præpositus & Conventus*
ejus Claustræ mulierem quand. in Machtenstede,
 quæ *Witburgis* vocatur in permutationem
 reddiderunt, pro qua itaque venditione & per-
 mutatione idem *Præpositus* tres *Marcas* uno

fertone minus addidit, *Bremensis* ponderis
atque argenti. Insuper dictus Miles & ejus
filii Præposito & suo Conventui firmam
Warandiam sub fide data, ne in posterum
aliquis violentiam iisdem Monialibus
& Præposito inferat, promiserunt in his
scriptis. Testes hujus rei sunt *Albero de*
Brema, *Gerlacus de Oldenborg*, *Altmannus*
de Bederikesa, *Henricus Moilcke*, *Henricus*
de Line, *Milites*, *Helmericus dictus Grans*,
Rittbertus, *Gerhardus & Thedbardus* fra-
tres, dicti *Bramen*, & *Martinus dictus Os-*
brant, *Civis Bremensis* & alii quam plures
fide digni. In cujus etiam testimonium
nostra sigilla duximus apponenda. Datum
Oldenborg anno Dni. M^o CC^o LXXXIX°.
in Die St. *Lamberti* Episcopi & Mar-
tyris.

XI.

Consules WILDESHUSENSES
testantur *Egwertum* vendidisse clauistro
in *Hilgenrode* *XIIX* modios filiginis
Wildesbusensi modio mensuran-
dos. A. 1295.

Omnibus præsens scriptum visuris Con-
sules oppidi *Wildesbusen* salutem. No-
tum facimus, quod in nostra præsenti-
a constituti Domina *Adelheidis dicta de*
Dötelinghen, Ekwardus & Henricus filii sui
recognoverunt publice, quod ipsa *Adelhei-*
dis, nec filii sui prædicti, nihil juris habent,
nec etiam aliquis hæredum ipsorum, in bonis
in *Dötelinghen* sitis, quæ dicuntur vulga-
riter *Höve*, quæ colit *Fridericus* Villicus
monasterii de *Hilgenrode*, post obitum do-
minæ *Adelheidis* prædictæ, sed ea bona cum
omnibus juribus & pertinentiis Clauistro de
Hilgenrode jure perpetuo permanebunt.
Quod per appensionem sigilli nostri præsen-
tibus protestamur. Datum *Wildesbusen*
anno Dni. M^o CC^o XC^o I^o. in quinta feria
post dominicam *Misericordias Domini*.

XII.

Consules WILDESHUSENSES
testantur *Egwertum* vendidisse Clau-
stro in *Hilgenrode* XIIIX modios filigi-
nis, *Wildesbusensi* modio menfu-
randos. A. 1295.

Omnibus hoc scriptum visuris seu audi-
turis *Consules* WILDESHU-
SENSES salutem in vero salutari.
Tenore præsentium recognoscimus publice
protestando, quod *Egwertus filius Henrici*,
quondam nostri concivis, in nostra præsen-
tia constitutus, coram nobis recognovit, se
perpetuo vendidisse clauistro in Hilgenrode de-
cem & octo modios *filiginis, Wildesbusensi*
mensurandos modie in duobus lib. mansi sitis in
North-Dötlingen, quondam *Egwerto de Döt-*
lingen pertinentibus, quam annonam prædi-
ctus *Egwertus* hæreditaria successione habuit
ibidem, & eandem, nobis præsentibus, li-
bere dicto Clauistro resignavit, etiam in no-
stra præsentia dimisit, si aliquid juris ad
eum pertinere videbatur in manso, prædi-
ctæ villæ, quem colit *Fridericus* præfati
Clauistri Villicus, & Lito. Ut autem præ-
dicta

dicta firma permaneant, & inconcussa, ea
 coram nobis rationabiliter facta protesta-
 mur. Ideo nos subscripti testes sumus,
Borcbardus Slake, Arnoldus de Kokeffum,
Albertus, filius Wulfhardi, Conradus, filius
Conradi, Rateke, filius Alberti de Boklo,
Willekinus de Amelinghusen, Johannes de
Spenningsede, tunc temporis Consules, &
 hanc literam præfato Claustro nostræ Civi-
 tatis sigillo in prædictorum testimonium tra-
 dimus roboratam. Datum *Wildesbusen,*
 Anno Domini M^o CC^o XC^o V^o. in die Be-
 ati *Lamberti Martyris & Pontificis,*

XIII.

Conventus Sanctimonialium in MA-
LEGHARDEN vendit clauistro in
Hilgenrode bona sua in *Gronlande*
 sita, pro CXXX. Marcis.

Anno 1301.

HENRICUS Dei gratia Præpositus,
 Priorissa, totusque Conventus moni-
 alium in *Malegharden, Osnabrugensis*
Diocæsis, ordinis Sti. Benedicti; univer-

sis hanc literam visuris salutem in Domino.
Ad perpetuam rei memoriam notum faci-
mus universis, quod nos unanimi consensu
vendidimus honorabili viro *Ludolpho* Præ-
posito, totique conventui *Sanctimonialium*
in *Hilgenrode Bremensis* Diocæsis, nostri
Ordinis pro centum & triginta *Marcis Bre-*
mensis argenti & ponderis, bona nostra in
Gronlande sita, cum omnibus suis juribus
& pertinentiis, sicut nos ea possedimus per
centum annos & amplius, iusto emtionis ti-
tulo, perpetuis temporibus possidenda, of-
ferentes eis instrumenta nostra super eisdem
bonis confecta & nobis donata. In signum
& testimonium, quod nos dicta bona libera,
& bona vendidimus voluntate, præfentes
erant honorabiles viri *Johannes* Decanus &
Capitulanus Ecclesiæ Wildesbusensis, *Henri-*
cus & *Ludolphus* Canonici *Bersenses*, *Bur-*
chardus de Rißene & *Ibetmarus* dictus *Bol-*
land, Milites; & alii quam plures fide di-
gni. In quorum omnium testimonium sigil-
lis nostroroboravimus præsens scriptum. Da-
tum & actum in *Wildesbusen*, Anno Domi-
ni M^o CCC^o I^o. in Oétava Nativitatis Be-
ati *Johannis Baptiste*.

XIV.

Consules Civitatis BREMENSIS testantur filium *Sigebodonis* vendidisse clauistro in *Hilgenrode* quædam bona sita in *Broekbüchtin-*
gen An. 1309.

Universis hoc scriptum visuris, seu audituris *CONSULES Civitatis Bremensis*, Salutem in Domino. Noveritis, quod *Hermannus* filius *Sigebodonis*, *Detburgis* sua uxor, & eorum filius *Thiedericus* nostri concives, in nostra præsentia constituti publice recognoverunt, quod ipsi *iusto venditionis* titulo vendidissent nomine suo, & omnium heredum suorum nomine, Domino *Franconi* Præposito, *Swa-
nebildi* Priorissæ ac toti *Conventui* Monasterii *Stæ. Mariæ Sanctimonialium* in *Hilgenrode* *Ordinis Sii. Benedicti Bremensis* *Dicecesis*, quædam bona sita in *Broekbüchtin-*
gen, quæ se-
ptem Veerdenidel vulgariter nuncupantur, quæ eorum propria solummodo existere-
runt pro centum & septuaginta *Marcis Bremensis* ponderis & argenti, quas centum & septuaginta *Marcas* recognoverunt, se to-
taliter

taliter recepisse. Quapropter prædicti *Hermannus Ditburgis*, sua uxor, ac *Thiedericus* eorum filius, coram nobis suo, & suorum verorum omnium heredum nomine dicta bona Præposito, Priorissæ & conventui supra dictis, præsentibus resignaverunt, promittentes ipsis præstare Warandiam debitam, secundum modum civitatis *Bremensis* antiquitus observatum. * In cujus rei testimonium nos *Meinbernus de Tyvera*, *Martinus Bucking*, *Henricus de Bramstede*, *Henricus Gerberti*, *Johannes de Revele*, *Johannes Husmir*, *Hennericus de Lunne*, Senior, *Johannes de Vechta*, *Albertus de Steden*, *Fridericus de Rutben*, *Henricus Friso* & *Burchardus Haverbeckers*, Socii nunc consules in *Brema*, sigillo nostræ Civitatis roboravimus præsens scriptum. Datum *Bremæ* anno Dni. M^o CCC^o IX. feria quinta post Festum *B. Viti Martyris*.

* Die Statuta der Stadt Bremen, sind, wo nicht ehender, doch gewiß Ao. 1303. in ein gewisses System gebracht und aufgeschrieben, daß aber gleichwohl ein certum

jus consuetudinarium & certa juris dicendi norma längstens vorher gewesen sey, solches bekräftiget auch unter andern dieses documentum.

XV.

*Nobilium a KLENKOCK charta,
qua testantur se accepisse duas Mar-
cas & dimidiam, pro quibus clau-
strum in Hilgenrode sua bona in
Dalzelte obligaverat. A.*

1340.

Nos Harbardus, Harbordus & Conradus
Fratres filii Alardi KLENKOCK
Militis bonæ memoriæ, Famuli, re-
cognoscimus publice protestantes, quod
religiosa DNa Priorissa, & convent. Stæ Ma-
riæ in Hilgenrode, nobis duas Marcas cum
dimidia, pro quibus bona sua in Dalzelte pa-
tri nostro & nobis obligaverant, plenarie per-
solverunt, promittentes nihilominus eisdem
Dominabus, quod si quis de nostris veris
hæredibus, prætextu dictæ pecuniæ, ipsas
impetere vel molestare præsumserit, quod
absit, inde omnes debebimus per omnia i-
psas conservare, in cujus compositionis evi-
dentiā sigilla nostra præsentibus sunt ap-
penſa. Datum Ao. Domini M^o CCC^o XL.
in Dominica sanctæ Trinitatis,

Sine

Inhalt des fünften Stück's.

I. Monumenta Inedita Historiam GISEL-
BERTI Archiepiscopi Bremensis illustran-
tia, enthalten XX. bisher ungedruckte Ur-
kunden.

II. Monumenta Inedita Historiam Mona-
sterii in HILGENRODE dioces. Bre-
mensis illustrantia enthalten XV bisher
ungedruckte Urkunden.

Die Fortsetzung dieser Urkunden folget im
Anfange des sechsten Stück's, welches be-
reits unter der Presse ist.

Vogt, Johann, 1695-1764

Monumenta Inedita Rerum Germanicarum Praecipue Bremensium

Bd.: 2,5

Bremen (1763)

Germ.sp. 497-2,1/6

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10021932-3

VD18 90047117